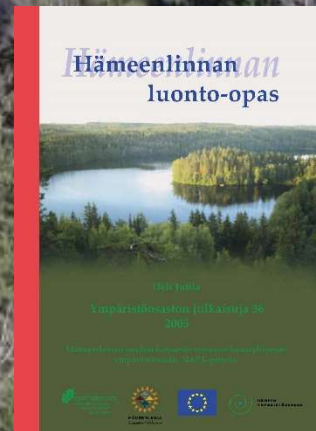

Aulangon Sibeliuksen Metsä

Heli Jutila

YSV:n Lammin Päivät 4.10.2018

Sibeliuksen Metsän luonnonsuojelualue

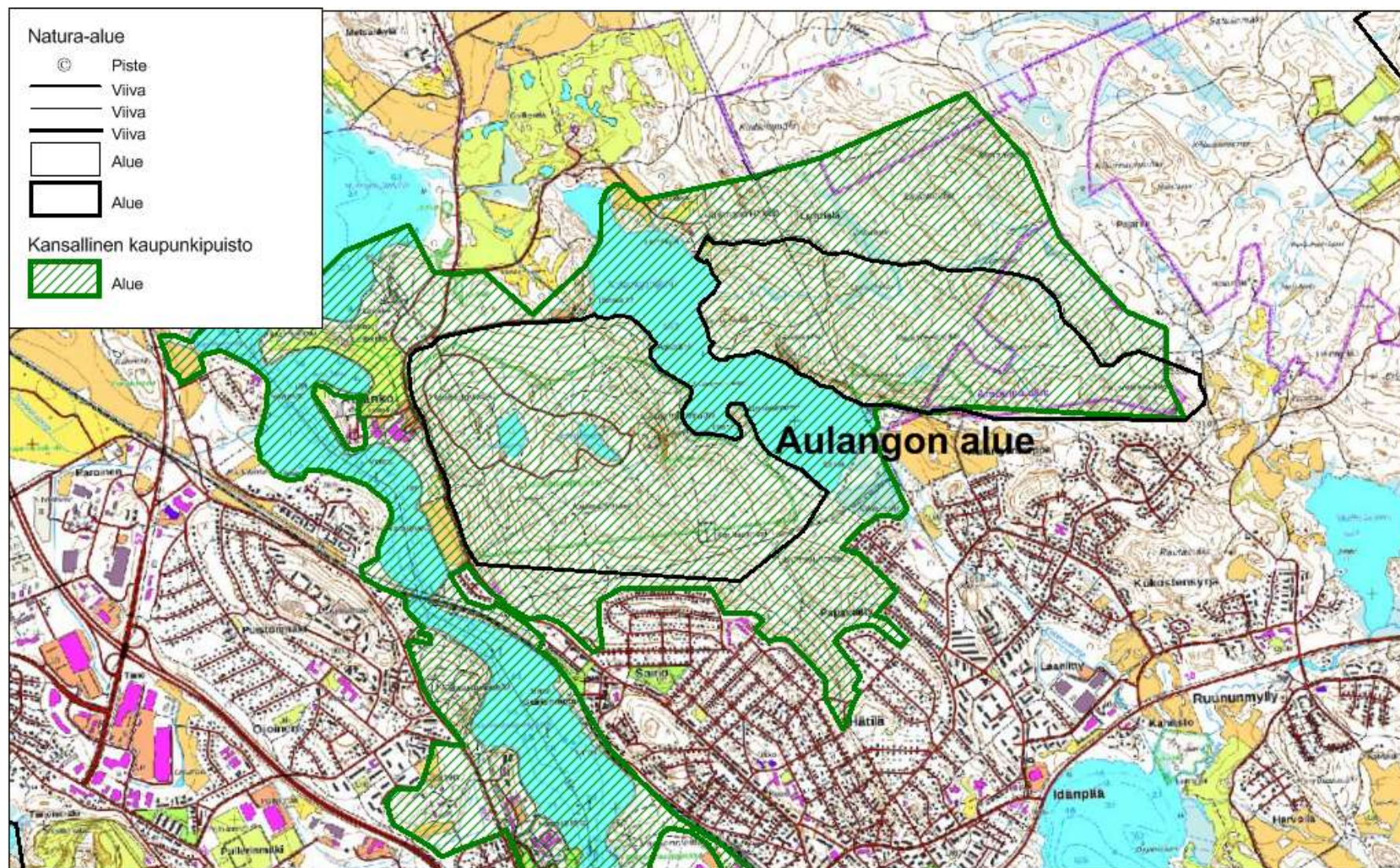
- *Aulangonjärven itäpuolelle eli Aulangon näkötorista näkyvän kansallismaiseman alueelle on perustettu Hämeenlinnan kaupungin uusi luonnonsuojelualue. Tämä säveltäjämestari Jean Sibeliuksen kouluvuosien luontoretkien kohde tunnetaan jatkossa nimellä Sibeliuksen Metsä.*
- Uuden suojelualueen perustaminen käynnistettiin Suomi 100 -vuoden kunniaksi, osana luontolahjani hanketta ja Hämeenlinnan kaupunginhallitus teki asiassa periaatepäätöksen 18.4.2017 ja haki rauhoitusta 18.12.2017
- Hämeen ELY-keskus teki asiassa rauhoituspäätöksen 24.8.2018 eli avajaispäivänä.
- sijoittuu Natura 2000 -verkoston ja kansallisen kaupunkipuiston alueelle.
- lähtökohtana Natura-rajaus, noin 97 ha
- Sibeliuksen Metsän -luonnonsuojelualueen perustamisella vahvistetaan Hämeenlinnan asemaa Sibelius-kaupunkina suojelemalla valtakunnallisesti arvokas maisema ja luonnonympäristö, jossa Sibeliuksen Finlandiainkin on saanut inspiraationsa.
- Tavoitteet:
 - Kulttuurihistoriallisten aineettomien kansallismaiseman arvojen ja maisemallisesti arvokkaan kokonaisuuden säilyttämisen sekä ulkoilun mahdollistamisen
 - Natura 2000-alueen toteuttamisen, alueen luontotyyppien ja lajien suojelemisen, monimuotoisuuden ylläpitämisen sekä arvokkaan ekologisen yhteyden säilyttämisen.

Sibeliuksen Metsä, Aulanko
Ehdotus suojelualueen rajoiksi 18.12.2017

LIITE 2a.

Aulangon uusi luonnonsuojelualue, Sibeliusmetsä
Kansallisen kaupunkipuiston ja Naturan raja

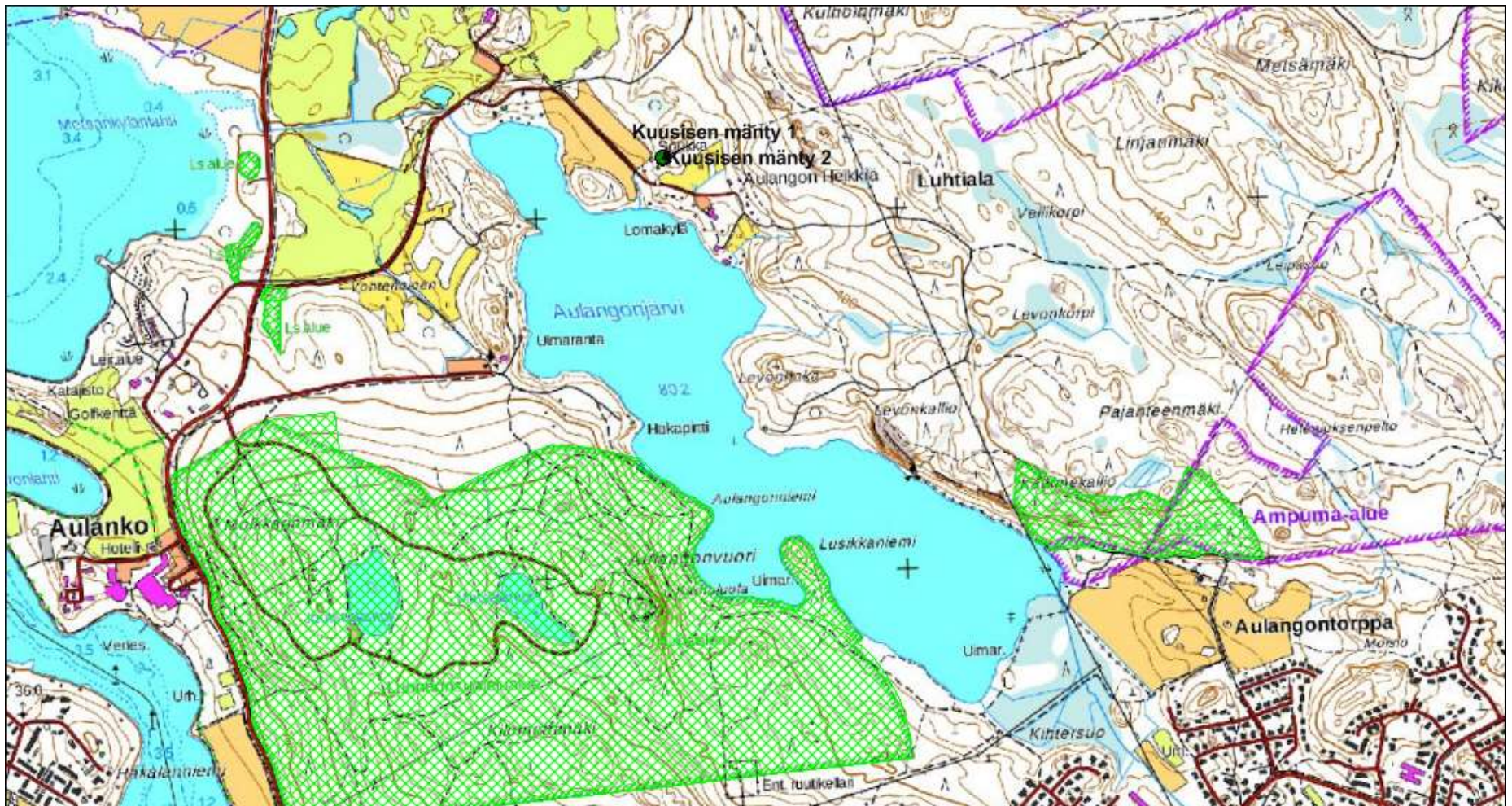
Aulangon luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut kohteet: luonnonsuojelualueet, luontotyytit ja luonnonmuistomerkit ennen Sibeliuksen Metsän perustamista

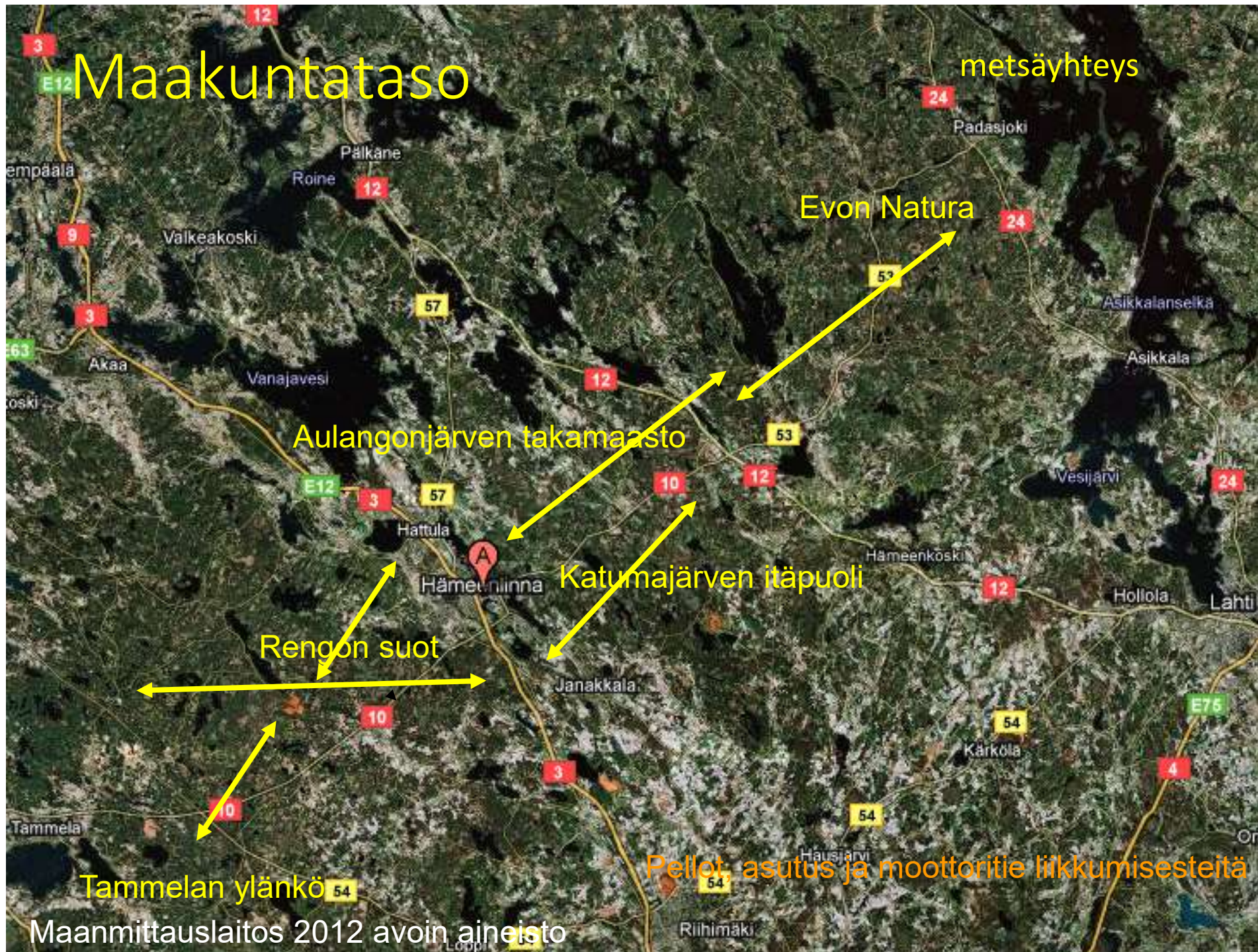
Aulangon luonnonsuojelualue 5.12.1991

Aulangon Lusikkaniemen luonnonsuojelualue 4.7.1930

Luonnonsuojelulain luontotyytit: Aulangontorpan pähkinäalue 4.3.2004, Vohtenoisten jalopuumetsä 21.3.2007, Metsänkylänlahden kynäjalavametsikkö 17.3.2011

Luonnonmuistomerkki: Kuusisen kaksi iäkästä honkaa 16.1.2013

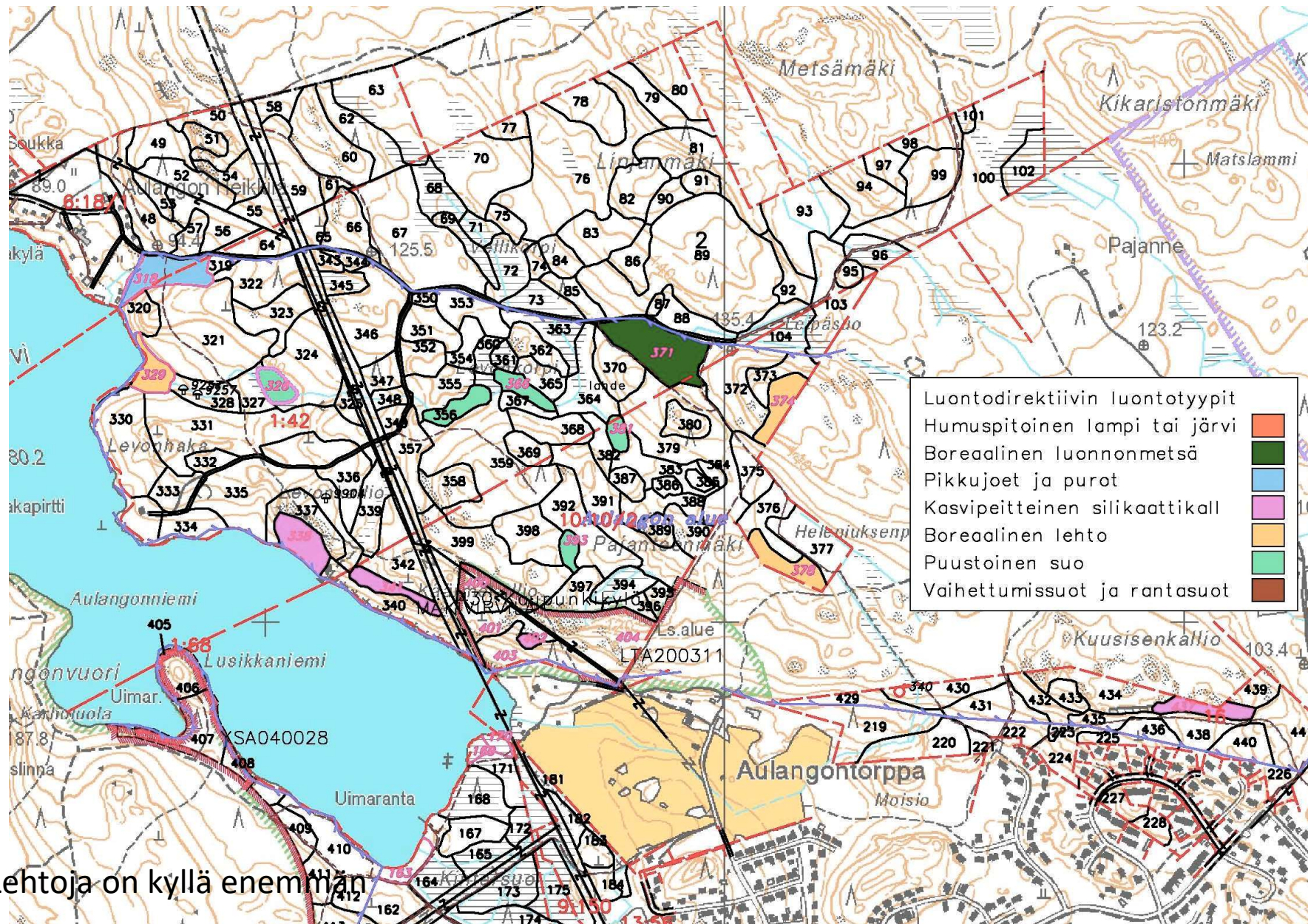

Sibeliuksen Metsän luonnonsuojelualue: Perusteluja

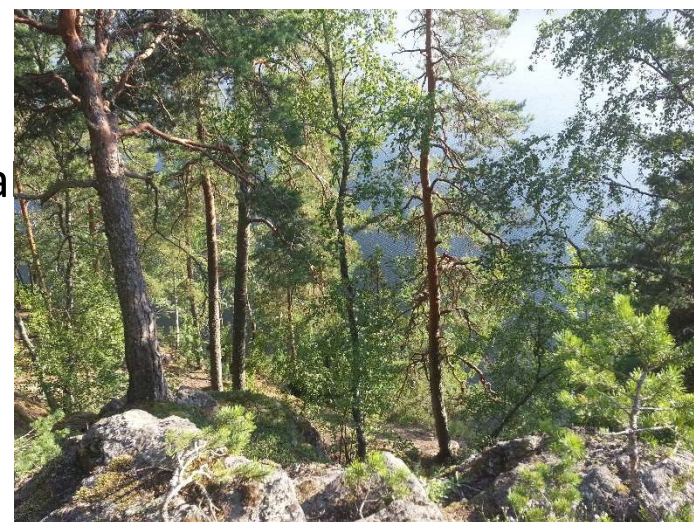
- Suojelualue täydentää luonnonarvoiltaan valtakunnallisesti arvokasta Aulangon kokonaisuutta sijoittuen Aulangonjärven itäpuolelle.
- Luonnonmetsäisyys contra puistometsäisyys.
- Ikääntyneitä boreaalisia luonnonmetsiä, joissa on sekametsärakenne ja paikoin jonkin verran pysty- ja maalahopuustoa.
- Maakuntatasoinen metsäluonnon ydinalue.
- Metsätyypit vaihtelevat tuoreista kankaista boreaalsiin tuoreisiin ja kosteisiin lehtoihin.
- Direktiiviluontotyyppejä ovat boreaaliset luonnonmetsät, kasvipeitteiset silikaattikalliot, boreaaliset lehdot, puustoiset suot ja pikkujoet ja purot.
- Käärme- ja Levonkallioiden arvokas silikaattikallioalue tarjoaa hienoja maisemanäkymiä, jyrkänteitä, avokalliota, paahde- ja paisterinnekasvillisuutta ja harvinaista lajistoa.
- Myös noroja, reheviä korpia, lähteisyyttä, rantaluhtaa ja rantametsiä.
- Sibeliuksen metsän ydinalueita ovat Käärme- ja Levonkallioiden ympäristö, Levonhaka ja alueelle kulkevan ulkoilureitin ympäristö. Korkeiden puiden luoma metsäkirkkomainen tunnelma on ydinosan hoidossa keskeinen tekijä.

Natura-luontotyytit Aulangonjärven itäpuolella

Sibeliuksen Metsä (Aulangon Natura 2000 –alue, FI0310006; 353 ha, SCI)

- Alueen monipuoliseen linnustoon kuuluvat mm. sääksi, viiru- ja lehtopöllö, pikkutikka ja idänuunilintu.
- Nisäkkäistä mainittakoon direktiivilajeina suojellut liito-orava ja lepakot.
- Kasvillisuus vaihtelee rehevistä hiirenporraslehdosta ja sinivuokko–käenkaalilehdoista kallioiden karuihin sianpuolukka–lampaannata–mäkitervakko -kuvioihin.
- Jaloa lehtipuustoa edustavat mm. pähkinäpensas, metsälehmus ja vaahtera. Lehtopensaisiin kuuluvat näsiä, lehtokuusama, koiranheisi, taikinamarja ja tuomi. Edustavaa kenttäkerroksen lehtolajistoa ovat mm. lehtoimikkä, lehtopähkämö, lehto-orvokki, lehtoleinikki, jänönsalaatti, kevätlinnunherne ja mustakonnanmarja.
- Harvinaisin jäkälä runkokarve ja harvinaisin sammaturrisammal.
- Sieniharvinaisuuksiin kuuluu silmälläpidettävä sysikieli.

Sibeliuksen Metsän luonnonsuojelualue: Perusteluja

- Sibeliuksen Metsän alueella on Museoviraston rekisterin mukaan kaksi kiinteää muinaisjäännöstä:
 - Levonkorven (1000027637) viisi raivausröykkiötä (viisi) moreenimaastossa.
 - Vellikorven (1000027636) raivausröykkiötä ja hiilihauta/hiilimiilu moreenimaalla.
- Sibeliuksen Metsän luonnonsuojelualueen perustamisella on hyvin positiivisia ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia.
- Se lisää ja vahvistaa alueen ekologisia ja luonnonsuojeluarvoja. Se säilyttää ja parantaa alueen maisemakuvaa.
- Luonnonsuojelualueen perustaminen ja nimeäminen Sibeliuksen Metsäksi lisää alueen tunnettuutta ja käyttämistä ulkoiluun sekä maiseman ihailuun ja
- Vahvistaa Hämeenlinnan imagoa Sibeliuksen pääkaupunkina.
- Luonnonsuojelualueella on huomattava välillinen taloudellinen merkitys osana Aulangon matkailun kokonaisuutta.

Nimi: Sibeliuksen Metsä

- Hämeenlinnan kouluvuosinaan Sibelius viihtyi metsässä, liikkui Aulangon alueella ja tunki jo ennen näkötornin rakentamista Aulangonvuoren runebergiläis–topeliaanisen näköalapaikan, jolta avautuivat metsäiset näkymät suunnitellun suojelualueen suuntaan.
- Sibelius soitti kiville ja puunrungoille, varhaiselle yleisölleen. Hän koulusi metsiä, keräsi sammalia ja pulahti mielellään uimaan järveen. Sibelius ahmi luonnon kauneutta ja kuulosteli erilaisia ääniä. Sibelius seurasi vuodenaikojen vaihtelua ja merkitsi ylös saapuvia lintulajeja.
- Nuori Jean Sibelius oli tuonut ystävänsä Ernesti Uotilan kanssa v. 1880 Hämeenlinnan lyseon kokoelmiin kaksi kyykäärmeen poikasta, jotka olivat peräisin Käärmekalliolta. Siellä hän oli pitänyt laavua ystävänsä kanssa. Kallioiden kupeessa kyykäärmeillä on mainiot talvehtimis- ja elinalueet. Hämeenlinnan normaalilyseon toimintakertomuksen mukaan Sibelius oli tuonut kokoelmiin myös tamminkaisen eli tammihärän (*Lucanus cervus*), Euroopan suurimman kovakuoriaisen, jota ei nykyisellään enää esiinny Suomessa. Tämän uhanalaisen kovakuoriaisen toukka syö kuollutta tammen puuainesta.

Jean Sibelius ja luonto

- Sibeliuksen sävellyksiin sisältyy puusarja: 'Kun pihlaja kukkii', 'Kuusi', 'Yksinäinen honka', 'Haapa' ja 'Koivu'. Kesäpäivän huolettomuutta henkii puolestaan 'Syreeni'.
- Sibelius sävelsi myös opuksia mielikasvistaan vanamosta kuin sini- ja valkovuokosta sekä kelloista ja kurjenmiekasta.
- Sibeliuksen mielilintuja olivat kurki, laulujoutsen ja villihanhet, joita hän odotti Ainonsa kanssa Ainolassa joka kevät. Päiväkirjamerkinnöistä ilmenevät lintujen saapumisajat.
- "Mikään taiteessa ole niin kaunista kuin linnut ja niiden laulu."
- Laulujoutsenten törähdykset on kuultavissa Finlandiassa.
- Sibelius ohjeisti soittamaan lintujen mukaan: tämä kohta tulee soittaa kuten lehtokerttu, ei kuten satakieli.
- "Linnut olivat jo luoneet lähes kaiken musiikin, kunhan vain ihminen niistä kauniisti yhdisti kappaleita."

Työryhmä ja perustamisprosessi

- Apulaiskaupunginjohtaja Juha Isosuo vetämään työryhmään ovat kuuluneet sihteerinä ympäristöasiantuntija Heli Jutila ja muina työryhmän jäseninä ympäristöjohtaja Juha Lahti, maankäytön suunnittelujohtaja Niklas Lähteenmäki, metsätalousinsinööri Janne-Perttu Rantonen ja myöhemmin Mika Rantonen, viheraluesuunnittelija Susanna Lappalainen, ja kaupunkirakennegohtaja Tarja Majuri.
- Työryhmän kutsuttuina asiantuntijoina ovat toimineet Jukka-Pekka Flander Ympäristöministeriöstä, Rauni Itkonen Hämeen ELY-keskuksesta ja Olli Lukanniemi Suomen Metsäkeskuksesta.
- Sibeliuksen Metsän perustaminen oli melko pitkä prosessi.
- Periaatepäätöksen jälkeen kohteen luontoarvojen selvitys, hoito- ja käyttösuunnitelman päivitys, rauhoitusmääräysten, reittien ja rakenteiden pohtiminen
- Vuoden 2018 puolella panostus siirtyi avajaisten ja luonto-opastusaineistojen valmisteluun. Ohjausryhmä katsoi jo talvella, että rauhoituspäätöksen tekeminen kytetään samaan päivään avajaisten kanssa eli 24.8.2018.

Toimijoiden kuuleminen

- Suojelualueen valmistelun aikana kuultiin alueen toimijoita, käyttäjiä ja rajanaapureita kaksivaiheisessa prosessissa.
- Kuullut tahot olivat Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri ry, Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry, Kasvikerho Pulsatilla, Hyönteiskerho Cupido, Luontoliitto ry:n Hämeen piiri, Hämeenlinnan Sieniseura ry, Kanta-Hämeen Lintutieteellinen Yhdistys ry, Suomen Lepakkotieteellinen Yhdistys ry, Metsähallitus, Puolustusvoimat, Senaatti-kiinteistöt, Ratsastuskoulu Saajan Talli, Hämeenläänin metsästysseura ry, Tawast Cycling Club ry, Hämeenlinnan Tarmo ry:n suunnistusjaosto, Hämeenlinnan Suunnistajat ry., Hämeenlinnan Hiihtoseura ry, Hämeenlinnan Latu ry, Lasten Liikunnan Tuki ry, Hämeenlinnan Taideyhdistys ry, Museovirasto, Evon Luonto Oy, Fenix Ohjelmapalvelut Oy, Jussi Tomminen ja Fingrid Oy.
- Tärkeintä useimmille oli alueen luontoarvojen säilyminen.
- Esitettiin laajennettavaksi ratsastusreittiä ja pyöräilyreiteistä käytiin keskustelua, mutta sitä ei päädytty osoittamaan alueelle.
- Puolustusvoimille on tärkeää, että perustettava alue ei aiheuta rajoitteita heidän toimintaansa. Ampumaratamelu ei alueelle juurikaan ulotu, mutta sen sijaan yleinen ampumatoiminnan melu itäisimmässä osassa suojelualuetta 50 dB:n päivämelualueella.

Sibeliuksen Metsän reitit

Sibeliuksen Metsän reitit

Luonto- ja kulttuuripolun sijainti

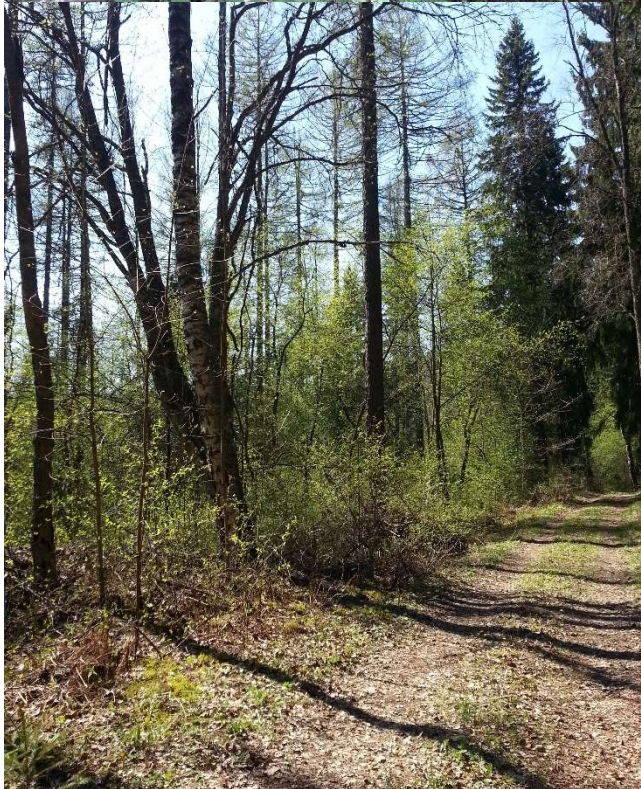

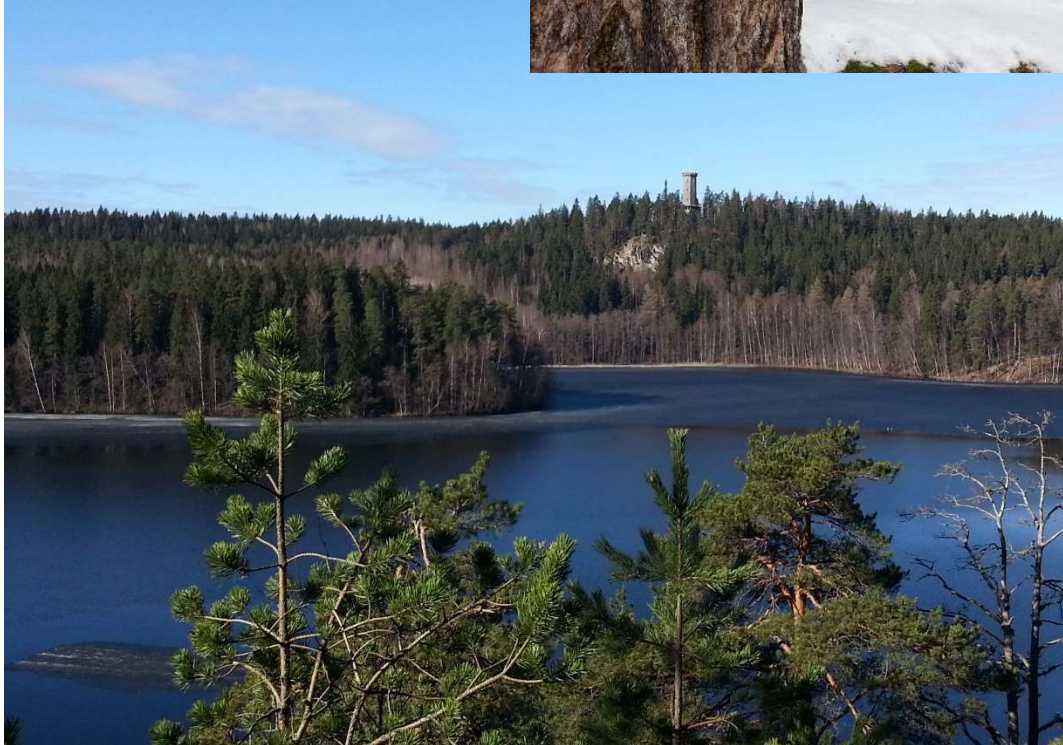
Upeat kalliot ja maisemat

- Käärmeskallio
- Levonkallio

Rauhoitusmääräykset

Sibeliuksen metsän perustamisen lähtökohtana oli, ettei se rajoita merkittävästi nykyistä virkistyskäyttöä (mm. Aulangonjärven retkeilypolku, ratsastusreitit ja ladut).

1. Yleiset rajoitukset:

• Alueella on kielletty:

- metsän hakkuu ja lahopuun poisto
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen
- maa-ainesten ja kaivoskivennäisten ottaminen sekä kaikenlainen maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja muuttaminen
- rakennusten, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen
- puiden, pensaiden ja muiden kasvien, kasvinosien sekä sienien ottaminen tai vahingoittaminen
- tulenteke, telttailu ja muu leiriytyminen
- liikkuminen moottoriajoneuvolla
- luonnonvaraisten selkärankaisten eläinten pyydystäminen, tappaminen tai hätyyttäminen tai niiden pesien hävittäminen ja selkärangattomien eläinten pyydystäminen tai kerääminen
- roskaaminen ja alueen luonnonrauhaa ja ihmisiä häiritsevän toiminnan järjestäminen
- kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa vaikuttaa epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan tai eliölajien säilymiseen

Rauhoitusmääräykset

2. Sallitut toimet

Edellä olevien määräysten estämättä alueella sallitaan:

- luonnonhoitosuunnitelman (Aulangon metsäluonnon hoito- ja käyttösuunnitelman) mukaiset hoitotoimet
- liikkuminen jalan ja hiihtäen sekä erikseen osoitetuilla reiteillä ratsain
- marjojen ja ruokasienien poiminta
- sallitaan pienimuotoiset suunnistustapahtumat
- alueen hoitoa, valvontaa, tutkimusta, yleisön opastamista, retkeilyä tai alueeseen tutustumista varten tarpeellisten rakennelmien (käsittäen mm. linnunpöntöt) rakentaminen ja niiden kunnossapito
- vieraslajien poistaminen
- tulenteko kaupungin ylläpitämällä tulentekopaikalla ja yrittäjän ylläpitämällä Levonhaan tulentekopaikalla
- olemassa olevien reittien käyttö ja kunnossapito
- alueella kulkevan Fingridin 110 kV voimajohdon kunnossapito ja mahdollinen uusiminen niiden edellyttämine raivauksineen ja puunkaatoineen (johtoaukea, reunavyöhykkeet ja pitkät puut kauempaakin)
- moottorikäyttöisten ajoneuvojen käyttö reittien ja voimajohdon kunnostus- ja huoltotehtävissä sekä virka-, sairaankuljetus-, palo- ja pelastustehtävissä
- muinaismuistolain 10 §:n mukaiset toimet (tutkimukseen ja hoitoon liittyviä)

Rauhoitusmääräykset

2. Sallitut toimet

Edellä olevien määräysten estämättä alueella sallitaan:

- Kiinteistöstä 109-415-1-42 erotetulla määräalalla (liite 3) olevan Levonhaan mökin (100 br-m^2) käyttäminen, ylläpitäminen tai korvaaminen uudella on mahdollista. Rakennuksiin voidaan vetää sähkö, pihapiiriin voidaan rakentaa porakaivo umpisäiliö jätevesille. Määräalan hulevedet imeytetään.
- Levonhaan mökin yhteyteen (20 m päähän rannasta) on mahdollista rakentaa max. 30 br-m^2 :n saunarakennus ja max. 100 m^2 rakennuksiin liittyvä terassi.
- Levonhaan mökin varastorakenus voidaan kunnostaa.
- Levonhaan mökille johtavan tien käyttö huoltoajoon ja kääntymäalueen rakentaminen Levonhaan mökin pihaan. Nykyinen rantapolku voidaan raivata ja kunnostaa.
- Levonhaan mökin länsipuoliseen rantaan voi sijoittaa max. 8 m veteen ulottuvan ja 3 m leveän laiturin. Määräalalla oleva nuotiopaikka säilyy.
- Levonhaassa tehtäviin rakennussuunnitelmiin tulee sisällyttää asiakirjat sopivuudesta luonnonsuojelu- ja Natura-alueelle. Rakennustoimiin tulee hakea ensin suunnittelutarveratkaisua ja poikkeuslupaa Hämeenlinnan kaupungilta. Suunnitelmalle tulee hakea poikkeuslupaa myös luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä poikkeamiseksi Hämeen ELY-keskuksesta.
- Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitustoiminnasta aiheutuva melu. Näin ollen valtioneuvoston päätöksen ohjeelliseksi asettamaan 45 dB päivä- ja 40 dB yömelutasoa ei voida vaatia luonnonsuojelualueella.

Rauhoitusmääräykset

3. Hoito- ja käyttösuunnitelma

- Aulangon metsäluonnon hoito- ja käyttösuunnitelma vuosiksi 2015 – 2025 on päivitetty ja täsmennetty perustettavan luonnonsuojelualueen osalta vuonna 2017. Alueen hoito tulee tapahtumaan päivitetyn hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan. Tässä on huomioitu myös kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma.

4. Poikkeuslupa

- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelualueen rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei merkittävästi heikennä Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja eikä vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen hoidon, käytön tai tutkimuksen kannalta.

Luonnonsuojelualueen hallinta

- Luonnonsuojelualue säilyy Hämeenlinnan kaupungin hallinnassa.

Avajaiset ja perustamispäätös 24.8.2018

- Sibeliuksen Metsän luonnonsuojelualueen perustaminen ja avajaiset 24.8.2018
- Sibeliuksen Metsän avaisi ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen.
- Virallisten kutsuvierasavajaisten lisäksi järjestettiin koko kansan avajaistilaisuus Aulangon ulkoilumajalla. Yleisötilaisuudessa oli tarjolla luontotietoa, musiikkia ja toimintaa. Tilaisuus huipentui Jannen luontoiltaan, jonka teemana oli alueen luonto ja Jean Sibeliuksen luontosuhteen näkyminen hänen musiikissaan (kuunneltavissa netissä (<https://www.youtube.com/watch?v=dPSnikN1dTI&feature=youtu.be>))
- Luonto- ja kulttuuripolku avattiin
- Sähköistä sekä kirjallista aineistoa saatavilla ja tuotetaan lisää www.hameenlinna.fi/sibmetsa

Sibeliuksen Metsän avajaiset yleisölle

Aulangon ulkoilumajalla

perjantaina 24.8.2018 klo 16.00-19.00

Linnanen, Hämeenlinna

Luontoiltapaneeli klo 17-19

Asiantuntijoina toimivat

Nisäkkäät: Janne Sundell

Linnut: BirdLife Kanta-Häme

Sammakkoeläimet, matelijat ja

selkärangattomat: Karri Jutila

Hyönteiset: Martti Raekunnas

Kasvit ja vesistöt: Heli Jutila

Maisema ja kansallispuistot: Jukka-Pekka Flander

Jean Sibeliuksen musiikki: Erkki Korhonen

Paneelin vetää Suomen luonnonsuojeluliiton Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiirin piirisihteeri Karri Jutila.

Muuta ohjelmaa

klo 16:00 – 17:00 Suomalaista laulumusiikkia, solisteina Hannu Riihivaara, Leena-Maija Ruuskanen, säestäjänä Leena Aarnipuu

klo 16:00 - 17:00 Lintujen bongausretki Aulangon maisemissa - BirdLife Kanta-Häme, lähtö Aulangon ulkoilumajalta

klo 16:00 – 19:00 Liikunnallista sekä toiminnallista ohjelmaa lapsille ja perheille – Lasten liikunnan tuki ry

klo 16:00 – 19:00 Luonnollinen liike-hankkeen työntekijät paikalla tapahtumassa esittelemässä toimintaansa sekä keskustelemassa ja kuuntelemassa kaupunkilaisten toiveita Aulangon ulkoilumajan sekä Aulangon alueen kehittämisestä

Mahdollisesti myös Tawast Cycling Club & Hämeenlinnan latu ja Stellarionin opastettu retki Sibeliuksen metsään.

Tapahtuman tarjoaa

HÄMEENLINNAN
KAUPUNKI

Palveluvarustus

- Sibeliuksen Metsään toteutettiin ennen avajaisia luonto- ja kulttuuripolku, joka kulkee Aulangonjärven ympäri kiertävää retkeilypolkua. Alueen taulut kertovat suomen ja englannin kielellä alueen luonnosta ja Sibeliuksen luontosuhteesta.
- Lisäksi alueelle on sijoitettu kaksi yleisopastetta karttoineen ja kolme samanlaista löytyy myös muualta Aulangon alueelta.
- Alueelle viitoitus on hoidettu Aulangon Heikkilän tien kautta.
- Metsään voi saapua kesäaikaan myös soutuveneellä, sillä Hämeenlinnan kaupunki on sijoittanut neljä kaikkien käytössä olevaa soutuvenettä Aulangon ulkoilumajalle.
- Laiturit uusittiin Levonkallion juurelle ja Aulangon ulkoilumajalla
- Syyskuussa 2018 rakentui portaikko Levonkalliolta sen juurella olevan nuotiopaikan luo.

Lopuksi

- Sibeliuksen Metsän perustaminen on hieno mahdollisuus Hämeenlinnalle.
- Alueen luonto on rikas ja Sibeliuksen tarinan kytkeminen luonnonsuojelualueeseen tarjoaa mahdollisuuksia monipuoliseen markkinointiin.
- Valtakunnallisesti merkittävä luontokokonaisuus on saatu suojelun piiriin.
- Löydät tietoja Sibeliuksen Metsästä Hämeenlinnan kaupungin nettisivuilta osoitteesta www.hameenlinna.fi/sibmetsa. Sinne on linkitetty mm. luonto- ja kulttuuripolun esite, video luontoiltapaneelistä ja kartta alueesta.

Kiitos!

Heli.jutila@hameenlinna.fi